

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ՝ սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության հարցերում:

Հաստատություն՝ Կոտայքի մարզ «Արգելի մանկապարտեզ ՆՈՒՀ» ՀՈԱԿ

Դաստիարակ՝ Հասմիկ Սիրունյան

Ղեկավար՝ Վարդուհի Բաղդասարյան

Երևան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
ԳԼՈՒԽ 1. Մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ	4
1.1. Ընտանեկան դաստիարակության առանձնահատկությունները.....	4
1.2. Մանկավարժական աշխատողների և սաների ընտանիքների միջև փոխգործակցության գործընթացի կազմակերպում.....	5
ԳԼՈՒԽ 2. Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության ընտանիքի հետ փոխազդեցության ձևերը, մեթոդները և միջոցները.....	8
2.1. Մանկավարժական աշխատող և ծնող հանդիպումներ.....	8
2.2. Մանկավարժական աշխատողի և սաների ծնողների համագործակցության արդյունավետ մեթոդներ.....	9
Եզրակացություն.....	10
Գրականության ցանկ.....	11

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Նախադպրոցական հաստատության սանի լիարժեք զարգացման, նրա անձնավորության ձևավորման գործընթացների արդյունավետությունը պայմանավորված է սոցիալական բոլոր ինստիտուտների մանկավարժական ներգործության փոխազդեցությամբ: Վաղ մանկության տարիքի երեխաների ներդաշնակ զարգացման գործընթացում առանձնահատուկ կարևորվում է ընտանիքի ներգործությունը: Մանկավարժական աշխատանքների հաջորդականությունն իրականացվում է կրթության բովանդակության փոխանցման և յուրացման աստիճանականության և դաստիարակության գործընթացում երեխային ներկայացվող պահանջների միասնականության ճանապարհով:

Թեմայի արդիականությունը

Աշխատանքի արդիականությունը պայմանավորված է մանկապարտեզի ուսումնադաստիարակչական գործընթացի արդյունավետության բարձրացմամբ՝ ընտանիք-մանկապարտեզ կապի առանձնահատկությունների բացահայտման և կիրառման միջոցով, որն ուղղված է սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպմանը և ընտանեկան դաստիարակության արդյունավետության ապահովմանը:

Թեմայի նպատակն է՝ ուսումնասիրել և բացահայտել սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության գործում՝ մանկավարժական աշխատողի և սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) համագործակցության արդյունավետությունը:

Թեմայի կիրառական նշանակությունը

Թեմայի ուսումնասիրության ընթացքում բացահայտվել, մեկնաբանվել և վերլուծվել են մանկավարժական աշխատողի և սաների ծնողների համագործակցության առանձնահատկությունները, նպատակը, խնդիրները, նախադպրոցական հաստատությունում կիրառելու տարբերակները, որոնք կարող են մեծապես նպաստել.

- նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական գործընթացի արդյունավետության բարձրացմանը,
- Ընտանիք և մանկապարտեզ համագործակցության ձևերի կիրառմանը:

ԳԼՈՒԽ 1. Մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների (նրանց օրինական ներկայացուցիչների) հետ

1.1. Ընտանեկան դաստիարակության առանձնահատկությունները

Ժամանակակից մանկավարժությունը դաստիարակության համակարգում առավել կարևորում է ընտանեկան դաստիարակությունը, հիմնվելով ընտանիքի դաստիարակչական ներգործության լայն հնարավորությունների վրա: Կյանքի հնարավոր փորձությունները ծագում և հաղթահարվում են առաջին հերթին ընտանիքում՝ ընտանեկան դաստիարակության միջոցով:

Ընտանեկան դաստիարակության հիմքում ընկած է ծնողներին և ընտանիքի մյուս անդամներին ընդօրինակելու, նրանց նմանվելու բնագոյային հակվածությունը, որը նպաստում է տվյալ ընտանիքին բնորոշ, «կյանքի փիլիսոփայության» ընկալմանը և կյանքի հանդեպ համարժեք վերաբերմունքի ձեռքբերմանը [5, էջ 115]:

Ընտանիքի և ընտանեկան դաստիարակության դերը հատկապես ազդեցիկ է և կարևոր երեխայի ներդաշնակ գոյատևման ու զարգացման գործում: Հոգեբան Ա. Լեոնտևը նշում է, որ նախադպրոցական տարիքի երեխան չափազանց զգայուն է իրեն մշտապես շրջապատող հարազատ և մտերիմ մարդկանց հանդեպ, ընկալում և ընդունում է միայն նրանց դաստիարակչական ներգործությունը և դժվարությամբ է համակերպվում օտարների ներկայության հետ: Ընտանիքն ապահովում է երեխայի հետագա երջանիկ կյանքի համար անհրաժեշտ պայմաններ և ձևավորում որոշակի կենսակերպ: Ընտանեկան դաստիարակությամբ է մեծ չափով պայմանավորված երեխայի հետագա գոյության և կենսագործունեության ներդաշնակությունը: Ընտանեկան դաստիարակության միջոցով լուծվում են երեխայի անձնավորության կայացման մի շարք խնդիրներ: Դրանք են.

- ստեղծվում են երեխայի լիարժեք զարգացման համար բոլոր հնարավոր պայմանները,
- ապահովվում է երեխայի հոգեբանական պաշտպանվածությունը և ձևավորվում է վստահություն աշխարհի հանդեպ,
- զարգանում է երեխայի ինքնագիտակցությունը, ձեռք է բերվում սեռային պատկանելիության և արժանապատվության զգացողություն,
- ձևավորվում են կյանքի հմտություններ և դրական սովորություններ,
- յուրացվում են սոցիալ-բարոյական արժեքներ, ձևավորվում է կենցաղային մշակույթ (կուլտուրա):

- փոխանցվում են և յուրացվում ընտանեկան փոխհարաբերությունների մնուշներ, ձևավորվում է ընտանիքի պահպանման և դաստիարակության որոշակի օգտակար փորձ:

Վաղ մանկական տարիքից սկսած, հուզական կապ է ստեղծվում ոչ միայն երեխայի և ծնողի, այլև բնակավայրի, կենդանական և բուսական աշխարհի միջև: Ընտանեկան կենսամիջավայրի հետ զգայական կապը հիմք է դնում աշխարհընկալման և ճանաչողության: Երեխայի ճանաչողական և հուզականային ոլորտների վրա մեծ ազդեցություն են ունենում մանկական տարիքում ստացած տպավորությունները, բնության ծայները, զրույցներն ու մայրական երգերը: Ա. Նալչաջյանը գրում է. «Ցանկացած կենդանու, ինչպես նաև մարդու օնտոգենետիկական զարգացման և վարքի առանձնահատկությունների ըմբռնման համար կարևոր նշանակություն ունի այն, թե ինչպիսին է նրա կյանքի առաջին փորձը և միջավայրի ինչպիսի ներգործությունների է ենթարկվել» [1, էջ 114]:

Յուրաքանչյուր ընտանիք ունի դաստիարակության իր սկզբունքներն ու մոտեցումները, սակայն դրանք պետք է պարբերաբար վերանայվեն, ճշտվեն և համապատասխանեցվեն ընտանեկան դաստիարակության մանկավարժորեն ընդունելի պահանջներին: Այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտ է ապահովել ընտանիք-մանկապարտեզ համագործակցությունը [5, էջ 115]:

1.2. Մանկավարժական աշխատողների և սաների ընտանիքների միջև փոխգործակցության գործընթացի կազմակերպում

Մանկավարժական աշխատողի առջև ծառայած խնդիրն է սաներին դաստիարակելու հարցում ծնողների հետ փոխազդեցության և համաձայնության հասնել իրեն հասանելի բոլոր միջոցներով: Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ ծնողների գիտակցված ընդգրկումը մանկավարժների հետ սաների դաստիարակության միասնական, համատեղ գործընթացում կարող է զգալիորեն բարձրացնել դրա արդյունավետությունը: Ծնողների հետ աշխատանքի ամենատարածված ձևերն են ծնողական ժողովները, ծնողական հանձնաժողովները, անհատական զրույցները և խորհրդակցությունները:

Ընտանիքի հետ փոխգործակցության հիմնական ոլորտներն են.

- Ծնողների կարիքների ուսումնասիրությունը կրթական ծառայություններում (հաստատության զարգացման հեռանկարները, աշխատանքի բովանդակությունը և կազմակերպման ձևերը որոշելու համար: Այդ նպատակով կատարվում են հարցաթերթիկներ, սոցիոլոգիական ուսումնասիրություններ, հարցումներ, ծնողների կրթություն՝ նրանց իրավական և մանկավարժական մշակույթը բարելավելու նպատակով):
- Ընտանիքի հետ փոխգործակցության մեջ կարևոր դեր է խաղում ծնողների իրավական մշակույթի բարձրացումը՝ նրանց պատասխանատվությունն ամրապնդելու և երեխաների դաստիարակության նկատմամբ գիտակցված վերաբերմունք ձևավորելու նպատակով [2]:

Մանկավարժական աշխատողի և ծնողների միջև փոխգործակցության կազմակերպումը նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների գործունեության ամենադժվար ոլորտներից է: Ծնողների և մանկավարժական աշխատողի փոխազդեցությունը գալիս է տարբեր արժեքային համակարգերից: Եթե մանկավարժական աշխատողի համար կարևոր է, թե ինչպես է կազմակերպվում խմբի գործունեությունը (ռեժիմ, ծրագրի իրականացում), ապա ծնողների համար կարևոր է, թե ինչպես է իրենց երեխան «ադապտացվում» ռեժիմին և ծրագրի իրականացմանը:

Ընտանեկան կրթության առաջնահերթության ճանաչումը պահանջում է բոլորովին այլ հարաբերություններ ընտանիքի և նախադպրոցական հաստատության միջև: Այս հարաբերությունների նորույթը որոշվում է «համագործակցություն» և «փոխազդեցություն» հասկացություններով: *Համագործակցությունը* «հասակակիցների հետ հաղորդակցություն» է, որտեղ ոչ ոք առանձնաշնորհելու, վերահսկելու, գնահատելու արտոնություն չունի: *Փոխազդեցությունը* համատեղ գործունեության կազմակերպման միջոց է, որն իրականացվում է սոցիալական ընկալման (ընկալման) հիման վրա և հաղորդակցության միջոցով:

Կարելի է նշել, որ ժամանակակից ծնողները կրթված են, լայնորեն հասանելի են գիտահանրամատչելի տեղեկատվությանը մանկավարժության և հոգեբանության ոլորտում: Սակայն ընդհանուր մշակույթի բարձր մակարդակը և ծնողների տեղեկացվածությունը նրանց մանկավարժական մշակույթի բավարար մակարդակի երաշխիք չեն: Այստեղ առաջանում է հակասություն՝ ծնողներին հասանելի

տեղեկատվության քանակի և այն արդյունավետ օգտագործելու անբավարար ունակության միջև սեփական երեխաներին դաստիարակելու պրակտիկայում: Ծնողները դժվարություններ են ունենում երեխաներին դաստիարակելու, լավագույն կրթական մեթոդներն ու տեխնիկան ընտրելու, համացանցից քաղված տեղեկատվությունը և հանրաճանաչ գրական տեղեկատվությունն ուղղակիորեն գործնականում կիրառելու հարցում:

Փորձագետների կարծիքով՝ մանկավարժական աշխատողի և ծնողների միջև հաղորդակցությունը պետք է հիմնված լինի թափանցիկության, փոխըմբռնման և վստահության սկզբունքների վրա: Ծնողները նախադպրոցական ուսումնական հաստատության հիմնական այցելուներն են, հետևաբար նրանց հետ մանկավարժական աշխատողի փոխգործակցությունը պարզապես անհնար է առանց ընտանիքի շահերն ու կարիքները հաշվի առնելու:

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների և սաների ընտանիքների փոխգործակցությունը ոչ ավանդական ձևերի միջոցով նախապայման է.

- ծնողների ուշադրությունը գրավել վաղ մանկության տարիքի երեխաների կրթության և վերապատրաստման խնդրի վրա՝ երեխայի լիարժեք և ներդաշնակ զարգացման նպատակով,
- ծնողների նպատակային կրթությունը՝ նրանց ֆունկցիոնալ գրագիտությունը և ուսումնական հաստատության ուսուցիչների հետ լիարժեք համագործակցության կարողությունը բարձրացնելու համար,
- ընտանիքի դաստիարակչական դերում ակտիվ դիրքի ձևավորում:

Անչափ կարևոր է ծնողի հետ քննարկել սաների տարիքային հոգեֆիզիոլոգիական առանձնահատկությունները: Կյանքի երկրորդ տարվա երեխաները՝ ըստ հոգեֆիզիոլոգիական բնութագրերի և հնարավորությունների, բաժանվում են երկու ենթախմբի. առաջինը՝ 1 տարեկանից մինչև 1 տարեկան 6 ամսական, երկրորդը՝ 1 տարի 6 ամսականից մինչև 2 տարեկան: Հաշվի առնելով ակտիվ արթնության առավելագույն տևողությունը և ապահովելով քնի անհրաժեշտ տևողությունը՝ յուրաքանչյուր տարիքային ենթախմբի սաներին խորհուրդ է տրվում ունենալ իրենց օրվա կանոնակարգը: Առաջին ենթախմբի սաները օրվա ընթացքում քնում են երկու անգամ, իսկ 1 տարեկան 6 ամսականից տեղափոխվում են մեկ ցերեկային քնի: Երեխայի գիշերային քունը տևում է 10-11 ժամ [4, էջ 7]:

ԳԼՈՒԽ 2. Մանկավարժական աշխատողներինների և սաների ընտանիքների միջև փոխգործակցության ձևերը, մեթոդները և միջոցները

Աշխատանքի ամենաարդյունավետ և հետաքրքիր ձևերը, ինչպես նշում են իրենք՝ ծնողներն են.

- խմբային հանդիպումներ բանավեճերի, թոք-շոունների ձևով, խաղային պահերի ընդգրկմամբ, մասնագետների հրավերով,
- «Ծնողների ակումբ», վարպետության դասեր ծնողների համար,
- «Բաց դռների օրեր»,
- սաների ընտանիքների հետ փոխգործակցության զանգվածային ձևերի անցկացում (արձակուրդներ, մրցույթներ, թատերական օրեր, էքսկուրսիաներ և այլն),
- նախագծային գործունեության կազմակերպում մանկավարժական աշխատող - սաներ – ծնողներ,
- տեսողական մանկավարժական քարոզչության ձևավորում, թերթ ծնողների համար:

2.1. Մանկավարժական աշխատող և ծնող հանդիպումներ

Հանդիպումները՝ որպես համագործակցության ձև, ծնողներին հնարավորություն է տալիս ավելին իմանալ նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում ուսումնական աշխատանքի բովանդակության մասին, իսկ մանկավարժական աշխատողները կծանոթանան սաների ընտանիքներում առկա դաստիարակության առանձնահատկություններին: Հանդիպումների կարևորագույն նպատակն է ծնողին հասկանալի կերպով ներկայացնել նախադպրոցական ուսումնական հաստատության սումնադաստիարակչական աշխատանքների բովանդակությունը: Այն իր մեջ ներառում է՝ շարժողական ոլորտ, խոսքի և հաղորդակցական ոլորտ, հուզական, սոցիալ-անձնային ոլորտ, իմացական ոլորտ, ինքնասպասարկման, անվտանգության, առողջ ապրելակերպի ոլորտ [3]:

Ծնողների ժողովը դաստիարակների և ծնողների միջև հաղորդակցության արդյունավետ ձև է: Հենց հանդիպումների ժամանակ դաստիարակը հնարավորություն

ունի կազմակերպված կերպով ծանոթացնել ծնողներին մանկապարտեզում և ընտանիքում վաղ մանկության տարիքի երեխաներին դաստիարակելու առաջադրանքներին, բովանդակությանը, մեթոդներին:

Անչափ կարևոր է ծնողների համար հանդիպումներ, խորհրդակցություններ կազմակերպել, որպեսզի դրանք ձևական չլինեն, բայց հնարավորության դեպքում ծնողներին ներգրավեն խնդիրների լուծմանը, զարգացնեն արդյունավետ համագործակցության ոգին, քանի որ. Ժամանակակից ծնողները չեն ցանկանում լսել մանկավարժների երկար ու դիդակտիկ դասախոսությունները: Խորհրդակցությունները պետք է լինեն չափազանց պարզ, պարունակեն միայն ծնողներին անհրաժեշտ նյութ և իրականացվեն գործի բարօրության համար: Ն.Մ. Մետենովան ուսումնասիրում է ոչ ավանդական մեթոդաբանություն: Սա նշանակում է, որ ծնող-ուսուցչի հանդիպումներում օգտագործվում են այնպիսի մեթոդներ և տեխնոլոգիաներ, որոնք ակտիվացնում են հոգնած ծնողների ուշադրությունը, հատուկ տրամադրություն են ստեղծում ընկերական, անկեղծ գրույցի համար:

2.2. Մանկավարժական աշխատողի և սաների ծնողների համագործակցության արդյունավետ մեթոդներ

1. Դիտարկել միջոցառման ոչ ստանդարտ անվանում:
2. Անձամբ հրավիրել՝ հետաքրքրվելով այցելելու հարմար ժամանակի մասին, ընտրություն տալով հանդիպումից ոչ ուշ, քան մեկ-երկու շաբաթ առաջ:
3. Ջբաղվել հանդիպման գովազդային ձևով՝ թողնելով ակնարկ, հետաքրքրություն:
4. Հանդիպմանը ներառել երեխաների ելույթը հանդիպման թեմայով, տեսանկարահանում և այլ անակնկալ պահեր՝ ծնողներին տեղեկացնելով այս մասին:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ընտանիքն այն կայուն սոցիալական օղակն է, որն ուղեկցում և առաջնորդում է երեխային իր ողջ կյանքում: Ընտանեկան դաստիարակությունը մանկավարժական համակարգ է՝ ուղղված կրթադաստիարակչական խնդիրների իրականացմանը ընտանիքի բոլոր անդամների համատեղ մանկավարժական ջանքերի շնորհիվ:

Մանկավարժական աշխատողի և սաների ծնողների փոխադարձ կապի ձևերը պարբերաբար վերանայվում և լրամշակվում են: Համագործակցության ավանդական դարձած ձևերին ավելանում են ժամանակակից եղանակները, որոնք բխում են հասարակության նախադպրոցական կրթությանը ներկայացվող այսօրվա պահանջներից:

Այսպիսով, վաղվա առողջ սերնդի կայացման համար չափազանց կարևոր է կրթական հաստատության և ընտանիքի գործիմաց համագործակցությունը: Մանկավարժական ընդհանուր գործընթացի արդյունավետության երաշխիքը համագործակցության համար «բաց» կրթական հաստատություններն են: Յուրաքանչյուր ծնող պետք է գիտակցի իր ակտիվ մասնակցության անհրաժեշտությունը երեխայի դաստիարակության գործընթացին, հանդես գա մանկավարժական գործընթացի սուբյեկտի, մանկավարժի օգնականի և աջակցի դերում: Ժամանակակից մանկավարժության կողմից առավել քան կարևորվում է «ընտանիք-մանկապարտեզ» համագործակցության նոր ձևերի մշակումը, փոխադարձ կապի և պատասխանատվության հաստատումը:

Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ ծնողների գիտակցված ընդգրկումը մանկավարժների հետ երեխայի դաստիարակության միասնական, համատեղ գործընթացում կարող է զգալիորեն բարձրացնել դրա արդյունավետությունը:

Նախադպրոցական հաստատությունների աշխատանքային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ մանկավարժական աշխատողի սաների ծնողի հետ աշխատելը համավում է անհրաժեշտ և բավական բարդ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ա.Ա. Նալչաջյան, Ընդհանուր հոգեբանության հիմունքներ, -Եր.: Լույս, 1991, -512:
2. Թ.Ա. Մարկովա, մանկապարտեզ և ընտանիք. Մոսկվա: Կրթություն, 1981 թ.
3. «Նախադպրոցական կրթություն», թիվ 2 - 2008 թ.
4. Նախադպրոցական վաղ մանկության տարիքի երկրորդ խմբի կրթական համալիր ծրագիր (1-2 տարեկաններ)
5. Ս. Ա. Մարության, Ա. Մ. Դալլաքյան – Նախադպրոցական մանկավարժություն: Բուհական դասագիրք: Եր. , «Գասպրինտ», 2008